

Yeni TTK' ya Göre, Bağımsız Denetim Kapsamına Alınması Muhtemel İşletmelerin İç Kontrol Sisteminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi: Antalya İli Örneği

Özet

Güler F. ÜNAL UYAR¹
Bülent KINAY²

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde, 23 Ocak 2013'te yapılan bir düzenleme ile bağımsız denetime tabi olacak şirketlerin belirlenmesi için bazı ölçütler tespit edilmiştir. Bilindiği gibi, bağımsız denetimden geçecek bu şirketlerin iç kontrol sistemlerinin etkin olmasının bağımsız denetim açısından önemi büyüktür.

Bu amaçla, Antalya'da faaliyet gösteren belirli büyüklükteki (Kurumlar Vergisi ilk 100 rekortmen listesinde bulunan) 56 şirketin iç kontrol sisteminin etkin olup olmadığı üzerine bir araştırma yapılmıştır. Şirketlere, 5 tanesi demografik verilere, 33 tanesi iç kontrol sistemine ait olmak üzere toplamda 38 soruluk anket yöneltilmiştir. Güvenilirlik analizi sonucu %80,4 çıkan anket sorularına "Bağımsız İki Örnek: T Testi" analizi yapılarak 13 tane hipoteze yanıt aranmıştır. Hipotezlerin sonucunda, şirketlerin muhasebe kontrolleri ile yönetsel kontrolleri arasında sıkı bir ilişkinin bulunduğu görülmüş, kısacası yönetsel kontroller etkin olduğu sürece muhasebesel kontrollerin de etkin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İç Kontrol Sistemi, Bağımsız İki Örnek: T Testi, Yönetsel Kontrol, Muhasebesel Kontrol

According With A New Turkish Commercial Code, Evaluating Of Effectiveness of Internal Control System of Firms That Possible Taking With In Independent Auditing Scope: Antalya Province

Abstract

The some of the criteria's have been identified to determine the companies to be independently audited by an arrangement with 23 January 2013 accordance with the Turkish Commercial Law No 6102. As is known, The effective Internal Control System of independently audited companies is very important in the independent auditing field.

For this purpose, an investigation is a made on effectivities of internal control system in 56 companies operating in Antalya that the companies are the certain size (list of the top 100 corporate tax payers). These companies have surveyed with the 38 question survey, that the questionnaire is including 5 question on demographic data, 33 question on internal control system. 13 hypotheses have been investigated by analysing with "independent two sample: T Test" that the response of reliability is determined 80,4%. In result of hypotheses a tight relationship has been found between accounting controls and administrative controls of companies, in summary, as long as there administrative controls is effective ;the accounting controls also has been determined to be effective.

Keywords: Internal Control System, Independent Samples: T Test, Management Control, Accounting Control

¹ Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, SBMYO, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı, gulerferhan@hotmail.com

² Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi, SBMYO, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı, bulentkinay@akdeniz.edu.tr

1. Giriş

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde, 23 Ocak 2013'te yapılan bir düzenleme ile bağımsız denetime tabi olacak şirketlerin belirlenmesi için bazı kriterler getirilmiştir. Dolayısıyla bağımsız denetime tabi olacak şirket sayısında önemli sayıda artış olacaktır. Bağımsız denetimden geçecek bu şirketlerin, iç kontrol sistemlerinin etkin olmasının bağımsız denetim açısından önemi büyüktür.

Genel olarak kontrol, bir işletmenin, amaçlarına sağlıklı bir biçimde ulaşmasını sağlayacak politika ve prosedürler dizisidir. Bu kontrollerin oluşturduğu bütün ise İç Kontrol Sistemi olarak adlandırılır. (Usul, 2013: 94)

İç kontrol sistemi ise, “bir şirketin varlıklarını korumak, muhasebeye ve diğer faaliyetlere ilişkin bilgi ve raporların doğruluk ve güvenilirliğini sağlamak, işletmenin faaliyetlerinde etkinliğini artırmak, işletme yönetimince belirlenen politikalara işletme faaliyetlerinin uygunluğunu saptamak için kullanılan tüm ölçü ve yöntemleri, hesap planının ve raporlama sisteminin kurulmasını; görev, yetki ve sorumlulukların belirlenmesini ve denetime tabi tutulan işletmenin organizasyon planını kapsayan bir sistemdir.” (Cook ve Winkle, 1980: 198)

Başka bir tanıma göre, iç kontrol sistemi, “işletmenin varlıklarını korumak, muhasebe bilgilerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak, işletme faaliyetlerinin verimliliğini artırmak ve çalışanların politikalara uyumunu özendirmek adına yapılan tüm önlem ve yöntemler bütünü”dür. (Güredin, 2007)

İç kontrol sistemi, “Yönetmelik Kontroller” ve “Muhasebesel Kontroller” olmak üzere ikiye ayrılır.

Yönetmelik kontroller, işletme faaliyetlerinin verimliliğini sağlamak ve işletme çalışanlarının politikalara uyumunu özendirmek adına gerçekleştirilen tüm önlemleri içermektedir. *Bu kontroller, genel olarak istatistikî analizler, zaman ve hareket araştırmaları, başarı raporları, işgören eğitim programları, kalite kontrolleri gibi kontrolleri kapsamaktadır. Aynı zamanda muhasebe kontrollerinin kurulmasında hareket noktasını oluşturmaktadır.* (Demir, 2011: 85)

Örneğin, işletmenin israflardan korunması, satın almaları daha ucuz gerçekleştirebilmesi; aynı birim zamanda, daha kaliteli ve daha fazla miktarda üretim yapabilmesi, etkin bir iç kontrol sisteminin yönetsel kontrollerle oluşan kısmına örnektir. Bunların yanında yasalara ve mevzuatlara aykırı kayıt yapılmaması, işletmenin cezalı duruma düşürülmemesi de yönetsel kontrollerin bir sonucu olmaktadır. (Kaval, 2005: 124)

Muhasebesel Kontroller ise, işletmenin varlıklarını korumak, muhasebe bilgilerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak adına gerçekleştirilen tüm önlemleri içermektedir.

İşletmede etkin bir belge sistemi kurulduğunda, kimin, hangi kaydı, ne zaman yaptığı belirleneceğinden, muhasebe hatalarının ortaya çıkarılması ve önlenmesi kolaylıkla sağlanacaktır.

Etkin bir iç kontrol sisteminin sağlanabilmesi için, yönetsel kontrollerle muhasebesel kontrollerin birlikte çalışması şarttır. Eğer işletmede, işini bilen, kararlı, dürüst bir yönetim varsa, yönetsel kontroller etkin olacağı gibi, belge düzenine ve muhasebe sistemine de bu etkinlik yansıtacaktır.

2012 yılında bu konuyla ilgili yapılan bir çalışmada (Güneş, Durmuş ve Solak, 2012: 247-260), 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun işletmelerin iç kontrol sistemine etkisinin ölçülebilmesi amacıyla, Malatya'daki Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı 126 işletme anket kapsamına alınmış, 60 tanesinin sezonu nedeniyle kapalı olması ve ankete katılmayı reddetmesi gibi nedenlerle çalışma kapsamı dışında kaldığı belirtilmiştir. Verilerin analiz aşamasında, SPSS 19.0 paket programı kullanılmış ve veriler, Frekans Analizine tabi tutulmuştur.

Yapılan analiz sonucunda, anket kapsamına alınan işletmelerin iç kontrol sistemlerinin etkin olduğu genel kanısına varılmıştır. Ancak, kasadan sorumlu personelin rotasyona tabi tutulmaması, kasadan sorumlu çalışanla tahsilâtı yapan personelin ayrı tutulmaması gibi birtakım konularda hataların yapıldığı tespit edilmiştir.

Bu alanda az sayıda yapılan çalışmalara katkısı olacağını düşündüğümüz bu çalışma ile, “Antalya ili Kurumlar Vergisi Rekortmenleri” listesindeki

ilk 99 işletmenin kendi iç kontrol sistemleri hakkındaki görüşleri esas alınarak iki aşamalı bir anket uygulamasıyla farklı bir bakış açısı getirebileceğimizi öngörmekteyiz.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmada Antalya'da faaliyet gösteren belirli büyüklükteki şirketleri ortaya koymak adına, "Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı 2011 Vergilendirme Dönemi Kurumlar Vergisi Rekortmenleri Listesi" nde bulunan 99 adet şirketin ulaşılabilen 56 tanesine anket uygulanmıştır. Listede yer alan 99 adet rekortmen şirketten 3 tanesi ismini açıklamamıştır. Kalan 96 şirketin 56 tanesine ulaşılabilmiş ve 5 tanesi demografik veriler ile 33 tanesi yönetsel ve muhasebesel kontrollerle ilgili olmak üzere toplam 38 adet anket sorusu şirketlere yöneltilmiştir.

Anket iki bölümden oluşmuştur: Birinci bölümde demografik sorulara yer verilmiştir. Bu sorular "şirket türü, şirketin faaliyet yılı, çalışan sayısı, bilanço ve ciro büyüklüğü" hakkındaki sorulardır ve çoktan seçmeli olarak sorulmuştur. İkinci bölümde ise, sorular kendi içerisinde iki bölüme ayrılmıştır. İlk kısmında "yönetsel kontroller" le, ikinci kısmında "muhasebesel kontroller" le ilgili toplam 33 adet soruya yer verilmiştir.

Ankete verilen cevaplara, öncelikle "Güvenilirlik Analizi" uygulanmış, sonuç olarak %80,4 ile "Yüksek Güvenilirlik Düzeyi" ortaya çıkmıştır.

Güvenilirlik analizi sonrasında, 13 adet hipotez kurulmuştur. Bunlardan bir kısmı, "demografik veriler ve iç kontroller" in birbiriyle olan ilişkisi, bir kısmı ise "yönetsel kontrol ve muhasebesel kontrol"ün birbiriyle ilişkisini incelemek üzerinedir. SPSS 16 İstatistik Paket Programı aracılığıyla "Bağımsız İki Örnek: T Testi" ile hipotezler incelenmiş, 8 tane hipotez reddedilmiş, 5 tane hipotez ise kabul edilmiştir.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,804	33

Şirketlere yöneltilen 33 sorunun güvenilirlik analizi sonucu %80,4' tür. Yani anket soruları, "yüksek güvenilirlik düzeyi" ndedir.

Çalışmada test edilen istatistiksel hipotezler şunlardır:

H_{01} : "Bilanço büyüklüğü" ile "iç denetçi bulundurmamak" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{02} : "Turizm Şirketleri" ve "Ticaret Şirketleri" arasında, "stok sayımını düzenli olarak yapmak" açısından anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{03} : "Çalışan sayısı" ile "personelin yetki ve sorumluluklarının yazılı olarak belirlenmesi" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{04} : "Bilanço büyüklüğü" ile "organizasyon şeması bulundurmamak" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{05} : "Personelin, yetki ve sorumluluklarının yazılı olarak belirlenmesi" ile "muhasebe yönetmeliği bulundurulması" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{06} : İşletmedeki belgelerin her türlü olumsuzluğa (yangın, çalınma vb.) karşı korunması ile "muhasebe programlarının birilerinin ele geçiremeyeceği kadar güvenli olması" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{07} : "Personelin çalışma sürelerinin zaman kartları aracılığıyla belirlenmesi" ile "her mali işlemin belgelendirilmesi" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{08} : "Personelin çalışmasının ödül ya da ceza olarak değerlendirilmesi" ile "işletmenin her dönem bütçe yapması" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{09} : "Personelin işin gerektirdiği nitelikte olması" ile "kasadan sorumlu personelle tahsilattan sorumlu personelin farklı kişiler olması" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{10} : İşlerin düzgün yürümesi için yeterli sayıda personelin olması ile "stajyerlerin iş yükünün oldukça fazla olması" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_{11} : İşletmede iç denetçinin mevcut olması ile "muhasebe departmanının mevcut olması" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁₂: Bir muhasebe işleminin başından sonuna kadar aynı kişi tarafından yürütülmesi” ile “duran varlık satışında önce yazılı onay aranması” arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁₃: İş kazalarının önlenmesi için çalışanların bilgilendirilmesi” ile “stajyerlerin iş başında eğitilmesi” arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

3. Bulgular

3.1. Demografik Verilerin Sonuçları

Tablo 1’deki bilgilere göre, 56 adet Kurumlar Vergisi rektörmeni firmanın %32’ si ticaret, %25’ i turizm ve %18’ i ise üretim firmalarından oluşmaktadır. Kalan %25’ lik dilimi ise sağlık, sanayi ve diğer firmalar (eğitim vb.)paylaşmaktadır. Ayrıca şirketlerin 1 tanesi çalışan sayısını belirtmemekte, %30’ luk kısmı ise, 201-500 arası çalışan bulundurmaktadır. Bunu, %27 ile 1-50 arası çalışan barındıran şirketler takip etmektedir.

Tablo 1: Sektörlerin Çalışan Sayısına Göre Dağılım Tablosu

		Çalışan Sayısı						Toplam
		BOŞ	1-50	51-100	101-200	201-500	501+	
Sektör	TUR	0	0	1	4	7	2	14
	SAĞ	0	0	0	0	1	2	3
	TİC	0	11	4	0	3	0	18
	SAN	1	0	0	0	1	1	3
	ÜRE	0	2	3	2	2	1	10
	DİĞ	0	2	1	1	3	1	8
Toplam		1	15	9	7	17	7	56

Tablo 2’de görüldüğü üzere, 5 tane şirket cirosunu belirtmek istememiştir. %30’ u 25-50 Milyon TL arasında iken, %23 ‘ lük ciddi bir payı ise cirosunu 200 Milyon TL’ nin üzerine çıkarmıştır. Ci-

rosunu 200 Milyon TL’ nin üzerine çıkaran şirketlerin %30’ u ticaret, %30’ u üretim şirketlerinden oluşmaktadır.

Tablo 2: Sektörlerin Cirolara Göre Dağılım Tablosu

		Ciro (M=Milyon TL)						Toplam
		BOŞ	...<25M	25-50M	51-100M	101-200M	200M<...	
Sektör	TUR	1	1	6	2	2	2	14
	SAĞ	1	0	1	0	0	1	3
	TİC	1	3	7	2	1	4	18
	SAN	0	0	1	1	0	1	3
	ÜRE	0	4	1	0	1	4	10
	DİĞ	2	1	1	2	1	1	8
Toplam		5	9	17	7	5	13	56

Tablo 3’ ten hareketle, şirketlerin %27’ si 50 Milyon TL’ den az, %27’ si 51-100 Milyon TL arası, yaklaşık %18’ i 150 Milyon TL’ den fazla, yalnızca %8’ i ise 101-150 Milyon TL arası bir bilanço büyüklüğüne sahiptir. Şirketlerin %20’ si bilanço büyüklüğü hakkında bilgi vermektan kaçın-

maktadır.

150 Milyon TL’ den fazla bilanço büyüklüğüne sahip şirketlerin %60’ lık kısmını “turizm ve ticaret” şirketleri aynı oranda paylaşmaktadır.

Tablo 3: Sektörlerin Bilanço Büyüklüğüne Göre Dağılım Tablosu

		Bilanço (M=Milyon TL)					Toplam
		BOŞ	...<50 M	51-100M	101-150M	150M<...	
Sektör	TUR	2	2	5	2	3	14
	SAĞ	2	0	0	0	1	3
	TİC	3	6	5	1	3	18
	SAN	0	0	1	1	1	3
	ÜRE	2	5	1	1	1	10
	DiĞ	2	2	3	0	1	8
Toplam		11	15	15	5	10	56

3.2. Hipotezlerle İlgili Sonuçlar (Bağımsız İki Örnek:T Testi)

1. Hipotez

H_0 : “Bilanço büyüklüğü” ile “iç denetçi bulundurmamak” arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_A : “Bilanço büyüklüğü” ile “iç denetçi bulundurmamak” arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 4: Hipotez 1' in Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
içdenetçi	Equal variances assumed	91,848	,000	4,095	117	,000	,94219	,23007	,48655	1,39784
	Equal variances not assumed			3,563	57,931	,001	,94219	,26445	,41283	1,47156

Sonuç olarak, Sig.(2-tailed) değeri, 0.05 değerinden küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilmiş, alternatif hipotez kabul edilmiştir. Dolayısıyla bilanço büyüklüğü ile iç denetçi bulundurmamak arasında anlamlı bir fark olduğunu söyleyebiliriz.

2. Hipotez

H_0 : “Turizm Şirketleri” ve “Ticaret Şirketleri” arasında, “stok sayımını düzenli olarak yapmak” açısından anlamlı bir fark yoktur.

H_A : “Turizm Şirketleri” ve “Ticaret Şirketleri” arasında, “stok sayımını düzenli olarak yapmak” açısından anlamlı bir fark vardır.

Tablo 5: Hipotez 2' nin Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
stoksayımı	Equal variances assumed	65,250	,000	-4,263	152	,000	-,74203	,17405	-1,08590	-,39815
	Equal variances not assumed			-3,922	80,578	,000	-,74203	,18920	-1,11851	-,36555

Sonuç olarak, Sig.(2-tailed) değeri, 0.05 değerinden küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilmiş, alternatif hipotez kabul edilmiştir. Yani "Turizm Şirketleri" ile "Ticaret Şirketleri" arasında "stok sayımını düzenli yapmak" açısından anlamlı bir fark vardır.

H_0 : "Çalışan sayısı" ile, "personelin yetki ve sorumluluklarının yazılı olarak belirlenmesi" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_A : "Çalışan sayısı" ile, "personelin yetki ve sorumluluklarının yazılı olarak belirlenmesi" arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3. Hipotez

Tablo 6: Hipotez 3' ün Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
personel	Equal variances assumed	60,150	,000	-4,956	100	,000	-1,26471	,25517	-1,77096	-,75845
	Equal variances not assumed			-6,783	79,399	,000	-1,26471	,18645	-1,63581	-,89361

Sonuç olarak, Sig.(2-tailed) değeri, 0.05 değerinden küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilmiş, alternatif hipotez kabul edilmiştir. Bunun sonucu olarak çalışan sayısı, yetki ve sorumlulukların yazılı olarak belirlenmesini etkilemektedir.

H_0 : "Bilanço büyüklüğü" ile "organizasyon şeması bulundurmamak" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_A : "Bilanço büyüklüğü" ile "organizasyon şeması bulundurmamak" arasında anlamlı bir farklılık vardır.

4. Hipotez

Tablo 7: Hipotez 4' ün Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
orga. şema	Equal variances assumed	,070	,791	,286	117	,775	,02582	,09019	-,15280	,20445
	Equal variances not assumed			,306	116,896	,760	,02582	,08425	-,14103	,19268

Sonuç olarak, Sig.(2-tailed) değeri, 0.05 değerinden büyük olduğundan H_0 hipotezi kabul edilmiş, alternatif hipotez reddedilmiştir. Bilançonun büyüklüğü ile, organizasyon şeması oluşturulması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

5. Hipotez

H_0 : “Personelin, yetki ve sorumluluklarının yazılı olarak belirlenmesi” ile “muhasabe yönetmeliği bulundurulması” arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_A : “Personelin, yetki ve sorumluluklarının yazılı olarak belirlenmesi” ile “muhasabe yönetmeliği bulundurulması” arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 8: Hipotez 5' in Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
personel	Equal variances assumed	40,819	,000	7,644	264	,000	1,90079	,24867	1,41116	2,39042
	Equal variances not assumed			3,894	13,305	,002	1,90079	,48808	,84881	2,95278

Sonuç olarak, Sig.(2-tailed) değeri, 0.05 değerinden küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilmiş, alternatif hipotez kabul edilmiştir. Personelin yetki ve sorumluluklarının yazılı olarak belirlendiği şirketlerde, muhasabe yönetmeliğinin de var olduğu yorumu yapılabilmektedir.

6. Hipotez

H_0 : “İşletmedeki belgelerin her türlü olumsuzluğa

(yangın, çalınma vb.) karşı korunması” ile “muhasabe programlarının birilerinin ele geçiremeyeceği kadar güvenli olması” arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_A : “İşletmedeki belgelerin her türlü olumsuzluğa(yangın, çalınma vb.) karşı korunması” ile “muhasabe programlarının birilerinin ele geçiremeyeceği kadar güvenli olması” arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 9: Hipotez 6' nın Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
belgeler	Equal variances assumed	6,356	,012	5,548	266	,000	1,27641	,23008	,82339	1,72943
	Equal variances not assumed			3,444	6,118	,013	1,27641	,37065	,37367	2,17915

Sig.(2-tailed) değeri, 0.05' ten küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilmiş, alternatif hipotez kabul edilmiştir. İşletmedeki belgelerin her türlü olumsuzluğa(yangın, çalınma vb.) karşı korunması ile muhasebe programlarının birilerinin ele geçiremeyeceği kadar güvenli olması arasında anlamlı bir fark vardır. Bu durumda, belgeler ele geçirilemeyecek kadar güvendede, muhasebe programları da ele geçirilemeyecek kadar güvende olmaktadır.

7. Hipotez

H_0 : "Personelin çalışma sürelerinin zaman kartları aracılığıyla belirlenmesi" ile "her mali işlemin belgelendirilmesi" arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_A : "Personelin çalışma sürelerinin zaman kartları aracılığıyla belirlenmesi" ile "her mali işlemin belgelendirilmesi" arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 10: Hipotez 7' nin Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Zamankartları	Equal variances assumed	50,197	,000	-2,276	261	,024	-1,77907	,78177	-3,31845	-,23969
	Equal variances not assumed			-16,378	257,000	,000	-1,77907	,10863	-1,99298	-1,56516

Sig.(2-tailed) değeri, 0.05' ten küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilmiş, alternatif hipotez kabul edilmiştir. Yani bir işletme, zaman kartları kullanıyorsa, aynı zamanda diğer işlemlerini de belgelendirmektedir, denebilmektedir.

8. Hipotez

H_0 : "Personelin çalışmasının ödül ya da ceza olarak değerlendirilmesi" ile "işletmenin her dönem bütçe yapması" arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_A : "Personelin çalışmasının ödül ya da ceza olarak değerlendirilmesi" ile "işletmenin her dönem bütçe yapması" arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 11: Hipotez 8' in Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
bütçe	Equal variances assumed	2,272	,133	1,103	261	,271	,12855	,11660	-,10104	,35815
	Equal variances not assumed			1,117	251,924	,265	,12855	,11504	-,09801	,35512

Sig.(2-tailed) değeri, 0.05' ten büyük olduğundan, H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Alternatif hipotez reddedilmiştir. Personelin çalışmansın ödüllendirme ya da cezalandırılması, işletmenin bütçe dönemlerinde planlanmamaktadır. Aralarında anlamlı bir farklılık olmamaktadır.

9. Hipotez

H_0 : "Personelin işin gerektirdiği nitelikte olması" ile "kasadan sorumlu personelle tahsilâtan sorumlu personelin farklı kişiler olması" arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_A : "Personelin işin gerektirdiği nitelikte olması" ile "kasadan sorumlu personelle tahsilâtan sorumlu personelin farklı kişiler olması" arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 12: Hipotez 9' un Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
nitelik	Equal variances assumed	1,244	,266	,661	264	,509	,04679	,07084	-,09269	,18627
	Equal variances not assumed			,688	249,669	,492	,04679	,06806	-,08725	,18083

Sig.(2-tailed) değeri, 0.05' ten büyük olduğundan, H_0 hipotezi kabul edilmiş, alternatif hipotez ise reddedilmiştir. Personelin gereken nitelikte olması ile, kasa ve tahsilat personelinin farklı kişiler olması arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

10. Hipotez

H_0 : "İşlerin düzgün yürümesi için yeterli sayıda personelin olması" ile "stajyerlerin iş yükünün oldukça fazla olması" arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_A : "İşlerin düzgün yürümesi için yeterli sayıda personelin olması" ile "stajyerlerin iş yükünün oldukça fazla olması" arasında anlamlı bir fark vardır.

Tablo 13: Hipotez 10' un Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
yeterlisayı	Equal variances assumed	36,156	,000	3,110	257	,002	,37482	,12052	,13748	,61216
	Equal variances not assumed			4,612	54,183	,000	,37482	,08128	,21188	,53776

Sig.(2-tailed) değeri, 0.05' ten küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilmiş, alternatif hipotez kabul edilmiştir. Yeterli sayıda personel çalıştırma ile, stajyerlere yüklenen iş yükü arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

H_0 : "İşletmede iç denetçinin mevcut olması" ile "muhasabe departmanının mevcut olması" arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_A : "İşletmede iç denetçinin mevcut olması" ile "muhasabe departmanının mevcut olması" arasında anlamlı bir fark vardır.

11. Hipotez

Tablo 14: Hipotez 11' in Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
içdenetçi	Equal variances assumed	16,176	,000	,277	266	,782	,06310	,22779	-,38541	,51160
	Equal variances not assumed			,591	104,554	,556	,06310	,10675	-,14857	,27476

Sig.(2-tailed) değeri, 0.05' ten büyük olduğundan H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Alternatif hipotez ise reddedilmiştir. İç denetçi bulundurmak ile muhasabe departmanına sahip olmak arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

H_0 : "Bir muhasabe işleminin başından sonuna kadar aynı kişi tarafından yürütülmesi" ile "duran varlık satışında önce yazılı onay aranması" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_A : "Bir muhasabe işleminin başından sonuna kadar aynı kişi tarafından yürütülmesi" ile "duran varlık satışında önce yazılı onay aranması" arasında anlamlı bir farklılık vardır.

12. Hipotez

Tablo 15: Hipotez 12' nin Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
aynıkışı	Equal variances assumed	2,247	,135	3,760	247	,000	,64559	,17171	,30739	,98379
	Equal variances not assumed			3,765	231,508	,000	,64559	,17148	,30772	,98345

Sig.(2-tailed) değeri, 0.05' ten küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilmiş, alternatif hipotez kabul edilmiştir. Bir muhasebe işleminin başından sonuna kadar aynı kişi tarafından yürütülmesi ile duran varlık satışından önce yazılı onay alınması arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bir işlem, başından sonuna kadar aynı kişi tarafından yürütülmüş olsaydı, zaten duran varlık satışında önce yazılı onaya gerek kalmayacaktı.

13. Hipotez

H_0 : "İş kazalarının önlenmesi için çalışanların bilgilendirilmesi" ile "stajyerlerin iş başında eğitilmesi" arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_A : "İş kazalarının önlenmesi için çalışanların bilgilendirilmesi" ile "stajyerlerin iş başında eğitilmesi" arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 16: Hipotez 13' ün Sonuç Tablosu

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
işkzası	Equal variances assumed	1,541	,216	-,413	262	,680	-,04996	,12090	-,28801	,18810
	Equal variances not assumed			-,411	244,216	,681	-,04996	,12152	-,28932	,18940

Sig.(2-tailed) değeri, 0.05' ten büyük olduğundan H_0 hipotezi kabul edilmiştir. İş kazalarının önlenmesi için çalışanların bilgilendirilmesi ile staj-

yerlerin iş hakkında bilgilendirilmesi arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 17: Hipotezlerin Genel Sonuçları

Hipotezler	Değeri	Kabul/Red
Hipotez 1	0,05' ten küçük	H ₀ RED
Hipotez 2	0,05' ten küçük	H ₀ RED
Hipotez 3	0,05' ten küçük	H ₀ RED
Hipotez 4	0,05' ten büyük	H ₀ KABUL
Hipotez 5	0,05' ten küçük	H ₀ RED
Hipotez 6	0,05' ten küçük	H ₀ RED
Hipotez 7	0,05' ten küçük	H ₀ RED
Hipotez 8	0,05' ten büyük	H ₀ KABUL
Hipotez 9	0,05' ten büyük	H ₀ KABUL
Hipotez 10	0,05' ten küçük	H ₀ RED
Hipotez 11	0,05' ten büyük	H ₀ KABUL
Hipotez 12	0,05' ten küçük	H ₀ RED
Hipotez 13	0,05' ten büyük	H ₀ KABUL

Tablo 17' de, kurulmuş tüm hipotezlerin genel sonuçları verilmiştir. Görüldüğü gibi, 4., 8., 9., 11. ve 13. hipotezler dışındaki tüm hipotezler reddedilmiştir.

4. Sonuç ve Öneriler

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun getirdiği yeniliklerden birisi de, bağımsız denetimle ilgili düzenlemelerdir. Bilindiği gibi, bağımsız denetimin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli ilk koşul, işletmelerin iç kontrol sisteminin etkinliği-güvenilir düzeyde olmasıdır.

Bu nedenle, Antalya ili sınırları içinde “2011 Kurumlar Vergisi Rekortmeni” listesindeki 99 adet şirketin ulaşılabilen 56 tanesinde, iç kontrol sisteminin etkin olup olmadığını tespit etmek amacıyla, bir anket çalışması yapılmıştır.

Çalışmamızda, 5 tanesi demografik verilerle ilgili, 33 tanesi ise “yönetmelik kontrol” ve “muhasabesal kontrol”le ilgili olmak üzere 38 adet soru yöneltilmiştir. İlk bölümdeki demografik veriler “Frekans Analizi” yöntemiyle analize, ikinci bölümdeki 33 adet soru ise, “Bağımsız İki Örnek: T Testi”ne tabi tutularak yorumlanmıştır.

Bunun sonucu olarak 4., 8., 9., 11. ve 13. hipotezler dışındaki tüm hipotezler reddedilmiştir.

Bununla ilgili olarak görülmüştür ki, iç kontrol sisteminin etkinliğini sağlamak yalnızca yönetmelik kontrollerin ya da muhasabesal kontrollerin tek başına etkinliğini sağlamak değil, her ikisinin birlikte uyum içerisinde etkinliğini sağlamakla mümkün olmaktadır.

Dolayısıyla, iç kontrol sisteminin etkinliği için öncelikle ne istediğini bilen, eğitilmiş yöneticilerle çalışılması gerekmektedir. Bunun yanında gerek belgelerin, gerekse işletmedeki varlıkların korunması anlamında güvenlik sisteminin etkin şekilde hazırlanması ve bunların etkinliğinin ölçülmesi ile iyileştirilmesi anlamında, kendi konusunda uzman iç denetçilerin işletmede bulundurulmaları sağlanmalıdır. Ayrıca, mevzuatı iyi bilen, eğitilmiş muhasebecilerle çalışılması, bunun yanında işe alınacak stajyerlere iş başında eğitim verilmesi ve onların işi öğrenmelerinin sağlanması esastır.

Kaynakça

- COOK, John, W. ve WINKLE, Gary, M.; (1980), *Auditing: Philosophy and Technique*, Houghton Mifflin Company, Boston.
- DEMİR, Berna ve KIRLI, Mustafa; (2011), *Muhasebe Denetimi, Lisans Yayıncılık, İstanbul*.
- GÜNEŞ, Recep, DURMUŞ, Ahmet. F. ve SOLAK, Bilal; (2012), “Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründeki İşletmelerin İç Kontrol Sistemlerinin Etkinliğinin İncelenmesi ve Yeni Türk Ticaret Kanununun İç Kontrol Sistemine Etkisi: Malatya İli Örneği”, 31 Mayıs-2 Haziran 2012, 247-260.

GÜREDİN, Ersin; (2007), Denetim ve Güvence Hizmetleri: SMMM ve YMM' lere Yönelik İlkeler Ve Teknikler, Arıkan Yayınları, İstanbul.

KAVAL, Hasan; (2005), Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Uygulama Örnekleri İle Muhasebe Denetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.

USUL, Hayrettin; (2013), Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamalı Bağımsız Denetim, Detay Yayıncılık, Ankara.